

Tízparancsolat

Lekció: 1Kir. 21
Textus: 2Móz. 20.17

2008. febr. 2.
Gazdagrét

Ne kívánd!

A Tízparancsolat utolsó igéjét olvastuk ma, és ezzel sorozatunkból kihagytuk a kilencedik parancsolatot. Azért döntöttem így, mert a „ne lopj!” parancsolat magyarázatához természetesen kapcsolódott múlt heti témánk, amelyben azzal kellett szembesülnünk, hogy pénzisten vagy az Úristen irányítja-e gondolatainkat és döntéseinket. Azt is láttuk, hogy gyülekezeti adakozásunk milyen módon válhat annak eszközévé, hogy tudatosítjuk, Isten az életünk Ura, és Krisztus követőiként legfőbb célunk, szívünk vágya az ő ügyében részt venni, az ő munkájába befektetni. Ezeknek a témáknak a folytatásaként beszélek ma az utolsó parancsolatról, míg a kilencedikre később fogunk visszatérni.

Ennek a döntésnek a nehézsége ugyanakkor az, hogy nem a Tízparancsolat záró igéje lesz sorozatunk befejező része, pedig nem véletlen, hogy a „ne kívánd!” lett a szövetség dokumentumának befejező eleme. Ezen bevezető megjegyzések után lássuk, hogy mit kíván Isten megváltott és eljegyzett népétől ebben a parancsolatban, hogyan szólít ez meg bennünket a mában, és végül mi az a pozitív felhívás, amellyel Isten segít nekünk, hogy szívünkben a rossz és gonosz kívánságot már csírájában elfojtsuk.

I. A parancsolat kifejtése

A „ne kívánd!” parancsolat magyarázásának egyik visszatérő kérdése, hogy hogyan kapcsolódik a „ne lopj!”-hoz, hiszen úgy tűnik, hogy mind a kettő ugyanazt a területet érinti. És valóban, az igazi különbség csak az, hogy a nyolcadik parancsolat annak eltulajdonítását tiltja, ami nem a miénk, míg a tizedik már a szándéktól, a vágytól is óv. Éppen ezen a ponton vetődik fel a következő kérdés is: hogyan lehetséges, hogy míg a megelőző parancsolatok vagy Istenre fókuszálnak, vagy egy konkrét cselekedetet tiltanak, a „ne kívánd” kizárólag az ember bensőjét, hozzáállását, vágyait vizsgálja meg? A Tízparancsolat nagyobbik része a külső, látható cselekedetekre vonatkozik (bálványszobor készítése, Isten nevének hiába felvétele, szombat megtartása, szülők tisztelete, gyilkosság, házasságtörés, lopás, hamis tanúzás), a záró passzusa azonban az ember motivációit, gondolatait, érzéseit veszi nagytitka alá.

Mindez arra mutat, hogy az Istennel való szövetség lényege nem pusztán külső dolgokhoz való ragaszkodás, nem pusztán erkölcsös élet kérdése. Isten az ő népének bensőjét, szívét is uralni akarja. Valójában ugyanezt fogalmazza meg az első parancsolat is: „*Én, az Úr vagyok a te Istened, aki kihoztalak Egyiptom földjéről, a szolgaság házából. Ne legyen más istened rajtam kívül!*” (2Móz. 20.2-3) Hasonlóan az utolsó parancsolathoz, az elsőben is a bensőnkre, a szívünkre nyújtja be az Úr az ő igényét. Ebből fakadnak a következő parancsolatok, amelyeket végül a „ne kívánd!” zár le. Az Úr Izrael szívét követeli, és ebben a keretben formálja az Istennel való kapcsolat és a másik emberrel való kapcsolat kérdéseit.

Megerősíti ezt a megközelítést az is, ha meglátjuk, hogy a „ne kívánd!” megtörése hogyan nyit kaput az összes többi parancsolat áthágásának. A gonosz kívánság nem látható, de hamarosan testet ölt cselekedetekben. Erre egy szemléletes példa a sok közül a lekciónban olvasott történet. A történetíró szemléletesen adja eléink a kívánság pusztító erejét. Áháb király, akié – ő legalábbis úgy véli – az országban minden, belebetegszik abba, hogy nem lehet az övé a másik ember, Nábót szőlője. Van bőven földje, de Áháb ezt kívánta meg. A megzabolázatlan és pusztító erejű kívánság hamis tanúzásba és gyilkosságba vezet. Vagy ha Dávid és Betsabé történetét elevenítjük fel magunkban. Dávid király megkívánja egy másik férfi feleségét. A kívánságból cselekedet lesz: házasságtörés, hazugság, gyilkosság. Számtalan bibliai történet rámutat arra az általunk is sokszor tapasztalt valóságra, hogy a kívánság olyan mérhetetlen erővel vehet hatalmat az emberen, hogy pusztító, mindent elsöprő, minden igazságot és tisztességet figyelmen kívül hagyó tettek forrásává

lesz. Ezért olyan döntő, hogy már a Tízparancsolat is a lehető legmélyebbre megy, és nemcsak szavainkat, cselekedeteinket, hanem szándékainkat, kívánságunkat is mederben akarja tartani.

Persze fel kell tennünk azt a kérdést is, hogy melyik kívánság a helytelen, a rossz. Mi a különbség kívánság és kívánság között? Ha nem lennének vágyaink, elképzeléseink, hogyan tudnánk élni? Miért rossz, ha valamit szeretnénk? (Nem vagyunk buddhisták, akik szerint a kívánság önmagában rossz, hiszen szenvedéssel jár, és az igazi szabad állapot, ha minden kívánságtól szabadok leszünk. Nem ez a zsidó-keresztény ideál, és nem ebben az irányba vezet a tízedik parancsolat.) A parancsolat megfogalmazása azzal segít e kérdések megválaszolásában, hogy behatárolja, mire vonatkozik a tiltás: „*Ne kívánd felebarátod házát! Ne kívánd felebarátod feleségét, se szolgálóját, se ökrét, se szamarát, és semmit, ami a felebarátodé.*” A parancs konkretizál: ne kívánd azt, ami a máské, más emberhez tartozik. A „háza” kifejezés mindenére vonatkozik; ezt bontja le az a felsorolás, ami a kor társadalmi és gazdasági helyzetének fényében sorolja fel a „vagyon tárgyakat”: feleség, szolgáló, ökör, szamar... Hogy érzékeljük ennek a jelentőségét: nem biztos, hogy egészséges, ha a nyilvánvalóan dúsgazdag Áháb király szívét egy újabb gyönyörű szőlő iránti vágy tölti be, de közel sem olyan veszélyes és romboló rá, valamint az egész társadalomra nézve, mint amikor a szerencsétlenül járt Nábót szőlőjére gerjed fel ellenállhatatlan kívánsága. Hasonlóan, megelégedhetne Dávid törvényes feleségeivel, de ha nem is teszi, még mindig jobb, ha csak úgy fantáziál egy gyönyörű nőről, mintha szemet vet valaki más feleségére. A „ne kívánd!” parancsolatában Isten elsősorban, bár nem kizárólagosan, ezt a konkrét kívánságot tiltja. Nem feltétlenül rossz maga a kívánság, de feltétel nélkül gonosszá teszi az, hogy a máséra irányul.

II. A parancsolat „meghallása”

Hogyan szólít meg bennünket a tízedik parancsolat ma? Mivel szembesít bennünket, Isten megváltott népét, akiket arra választott ki és hívott el magáénak, hogy közös életünkkel az ő valóságára mutassunk egy Istent nem ismerő és nem kereső társadalomban? Hogyan vezet Jézus Krisztushoz, mint szabadítóhoz, aki átformál bennünket a saját képére?

Közhelyszerű a megállapítás, de mégis elkerülhetetlen, hogy olyan társadalomban élünk, amelynek az egyik legerőteljesebb, sőt, központi üzenete, hogy „kivánd.” Ezt azonban nemcsak mondja, hanem milliárdokat felhasználva, a legrészletesebb szociológiai, pszichológiai és kommunikációs kutatások eredményeit felsorakoztatva, hatalmas marketing birodalmakat kiépítve célozzák meg mindannyiunk értelmét és szívét. Ezzel a profi hadsereggel szemben teljesen esélytelenek vagyunk; ostoba az az ember, aki úgy ostorozza a fogyasztói társadalmat, valamint a reklámpart, mint ha őt nem érintené. Újra és újra meglepődöm azon a naivitáson, amikor valaki kritikusan és lekezelően beszél egy reklámkampányról, vagy semmit sem érő sorozatról, valóság showról, és közben azt hiszi, hogy rá mindez nincs hatással. Az ezek mögött álló erőknek ugyanis nem az a céljuk, hogy jónak találják őket, hanem az, hogy nézd, halljad, befogadjad. Mert nagyon jól tudják, hogy ők az erősebbek, és hatással vannak rád. Ne feledd, milliárdokat fektettek be abba, hogy megnyerjenek téged. Hogy mindenestül elültessék és folyamatosan fenntartsák bennünk a kívánságot. Ebben nőnek fel gyermekeink, ebben élünk mindannyian, és egyikünk sem tudja magát kivonni ennek hatása alól. Az ember szíve, az ember szeme feneketlen kút kapujává lesz, amely sohasem telik meg. Olyanokká leszünk, mint a gyerek, akire - amikor túl sokat szed a kedvenc ételéből, és végül megcsömörlik, nem bírja megenni – azt mondjuk, hogy csak a szeme kívánta. Nem tudjuk a kívánságaink, az étvágyunk csillapítani, mindenből mindig többet akarunk, és többet is szerzünk.

Ebben a környezetben, sőt, ebben a mentális állapotban szólít meg a tízedik parancsolat: Ne kívánd, ami a másiknak van. Egyrészt olyan világban élünk, ahol mindenestül belénk hatol, hogy kívánj mindig többet, másrészt azzal találjuk magunkat szemben, hogy – nyilvánvalóan ettől a fő üzenettől nem függetlenül – a szomszédnak mindig újabb vagy több lesz. Nemcsak az újságban és képernyőn látod a „cuccokat”, hanem a szomszédnál is. Ráadásul, és ez szintén nem független a reklámtevékenységtől, nem csak arról van szó, hogy mitől lesz könnyebb az életed, milyen ruha tetszik neked, hol szeretsz igazán nyaralni, stb., hanem az értékességedről és identitásodról. Az, hogy hol laksz, milyen autót vezetsz (ha egyáltalán vezetsz), milyen márkájú ruhát hordasz, hova jársz (ha jársz) nyaralni, meghatározza, hogy ki vagy a mai társadalomban. Kik azok, akik hozzád hasonlók, kik vannak feljebb, esetleg lejjebb a társadalmi ranglétrám. A kívánság tehát nem a „cuccokért”

folyik csupán, hanem az identitásodért, az értékesség érzetedért. Persze ez nem véletlen; azért alakul, a marketingesek azért alakítják így, hogy sokkal erősebben és sokkal mélyebben kívánd a „cuccot”. Így vannak lakótelepiek és agglomerációsok, szukisok és béemvések, turiból öltözködők és „énnemtudomhol” ruházkodók, telekre járók és a Karib szigeteken koktélozók, meg mindazok, akik különböző szinteken ezek között találhatók. A kategóriák nem: őszinték és hazudozók, tisztességesek és tisztességtelenek, hűségesek és házasságtörők, együttérzők és keményszívűek, szeretők és gyűlölködők... Ez nem számít. Csak az, amiye a másiknak van. Látod a másik embert, és vágysz az tulajdonára. Neki van, neked nincs. Összehasonlítod magadat a másikkal, és irigység támad a szívedben. És ez a gonosz indulat megjelenik az Isten törvényének megtiprásában. Mert lehet, hogy emiatt gyűlölted meg a másikat. Lehet, hogy emiatt nem szenteled meg az Úr napját – hajtandod kell a még többért. Lehet, hogy emiatt szerzed meg, ami jogszerűen nem a tiéd. És folytathatnánk a sort. Az ilyen irigy és gonosz kívánság megrontja a szívedet, a kapcsolataidat, Istennel és a másik emberrel egyaránt. *„Ne kívánd felebarátod házát! ... semmit, ami a felebarátodé!”*

Szeretnék azonban rátérni egy sokkal alattomosabb formájára a kívánságnak, ami különösen bennünket fenyeget, Krisztus népét. Mert mi néha szeretünk abban tetszelegni, hogy az ilyen „földi” kívánságokon túl vagyunk, nem kívánjuk mi a szomszédnak se tv-jét, se mosógépét, se feleségét, se férjét, de még a jól fizető állását sem. És mindeközben szívünk mélyében egészen más formát ölt a kívánság, ugyanaz a kívánság, ugyanolyan pusztító erővel. Körbenézel a gyülekezetben, és megkívánod a másik házastársát. Na persze, nem „úgy”, semmi szerelem, semmi szex, de ha nekem is ilyen rendes, hívó férjem vagy feleségem lenne, mennyivel boldogabb lennék! Nekem miért nem ilyet adott az Isten? Azoknak meg milyen rendes gyermeke van, bezzeg én mennyit küzdök, mennyit szenvedek a nehezen kezelhető kölökkel! Hasonlóan megkívántad – mert megkívántad! – a másik lelki ajándékát és szolgálatát. Milyen könnyű neki, az Isten ilyen gazdagon megajándékozta, és mennyi szeretetet kap érte! És irigyled az ajándékát, mert neked az nincsen meg. Elirigyled testvéred szolgálatát, vagy éppen kedvességét, szívéllyességét, mosolyát. Elkívánunk mi mindent, mert feneketlen úr a szívünk, a másik esztét, szépségét, Istennel való kapcsolatát, bármit! Ennyi aljas és ki nem mondott kívánság – itt, közöttünk! Ez a kívánság megfertőz, mert irigységet táplál, az irigységből pedig sértődékenység vagy éppen gyűlölet lesz. Megbántás és megbántódás, keserűség és konfliktusok, rivalizálás, és összehasonlítgatás, szurkálódás, vagy éppen „soha nem beszélek vele.” Ott a kívánság, és szétszedi, darabokra szaggatja a Krisztus testét, táptalajt adva a sötétség erőinek, hogy szétzilálja az Isten népének szeretetközösségét. Erre is vonatkozik az Úr parancsolata: *„Ne kívánd felebarátod házát! ... semmit, ami a felebarátodé!”*

Természetesen jó dolog lelki ajándékot kívánni (1Kor. 14.1), helyes dolog jó és harmonikus kapcsolatra vágyani a házastársunkkal, örülünk, ha valaki Isten és a másik ember iránti szeretetből növekedni akar, és szolgálatot kíván vállalni, nem baj, ha valaki szeretne kedvesebb, szívéllyesebb lenni, és így tovább. Azonban abban a pillanatban, amikor ezek nem Isten előtti vágyak, amelyekért tiszta szívvel könyörgünk, és amelyekért tenni akarunk, hanem a testvérünkre irányuló irigység formájában jelentkeznek, a gonosztól valók.

Amennyiben Isten szembesített bennünket azzal, ami a szívünkben lakozik, gyakoroljunk bűnbánatot, és térjünk meg. Ismerjük el, mi lakozik bennünk, engedjük, hogy meggyőzzön a Szentlélek ennek súlyos és megengedhetetlen voltáról, és megszorodott szívvel forduljunk Jézushoz, majd testvérünkhöz. Ha valakivel rendeznünk kell a kapcsolatunkat, mert irigységünk megrontotta azt, haladéktalanul kérjünk bocsánatot, és béküljünk meg.

III. Hogyan harcoljunk a kívánság eluralkodása ellen?

Láttuk, hogy olyan világban élünk, amelyben minden a kívánságot hivatott megfoganni és fenntartani a szívünkben. Szó esett arról is, hogy egyikünk sem mentes a propagandagépezet hatásától, amely a szívünkben amúgy is meglévő bűnös természetet gerjeszti fel. Felhívást kaptunk a megtérésre gonosz kívánságainkból. Végezetül arról szólok, hogyan óvhatjuk magunkat attól, hogy a mesterségesen gerjesztett kívánság eluralkodjon életünkön.

Kálvin János a következőket írja a tízedik parancsolat magyarázatában: *„A parancsolat célja az, hogy mivel Isten azt akarja, hogy a mi lelkünk a szeretet érzetétől legyen eltevely, minden kívánságot kiűzzünk a lelkekből, mely a szeretettel ellenkezik. ... Szíved ... üres addig a szeretettől,*

míg a gonosz kívánságot befogadja.” Kálvin meglátása igaz: amennyiben szeretet tölti be a szívünket, nem kívánjuk a másét; és amennyiben megkívánjuk azt, ami a másé, nem lakozik a szívünkben Isten szeretete. Ennek fényében, amikor ránk tör a gonosz kívánság, amely a leggyakrabban a másik iránti irigység, neheztelés, valamint a magunk iránti önsajnálattal együtt jelentkezik, vizsgáljuk meg, hová lett belőlünk Isten szeretete. Ha igazán szem előtt van, és nagyon irritál a másik, kezdj el érte imádkozni. Irigység helyett imádság, önmagad sajnálata helyett, annak felismerése, megélése, hogy Isten gyermeke vagy. Ha az Isten szeretete megújul szívedben a Szentlélek jelenléte által újra és újra, akkor nem fog eluralkodni rajtad a gonosz kívánság. Ha Isten szeretetének biztonságában, mint Isten értékes gyermeke éled napjaid, szabad leszel attól, hogy anyagi vonatkozásban hasonlítgasd magad másokkal. Nem véletlen, hogy az egész törvény summája, Jézus szerint is, Isten és a másik ember szeretete.

Ehhez kapcsolódik a hálaadás gyakorlata. A kívánság folyamatos mesterséges gerjesztésének csodálatos ellenszere a hálaadás. Ha ismered magadat, és tudod, hogy szíved mindenre kapható, annál tudatosabb és módszeresebb légy abban, hogy hálás életet élsz. Imádságban újra és újra sorold fel és köszönd meg Istennek azt a gazdagságot, ami körülvesz, minden testi és lelki ajándékát, amellyel megajándékozott. Az elégedetlenség ellenszere a hálaadás, a gonosz kívánság és irigység ellenszere a szeretet. Ha nem akarod, hogy a kívánság hatalmat vegyen rajtad, minden erőddel azon légy, hogy a hálaadás lelkülete és Isten szeretete vegyen hatalmat rajtad. Semleges terület lelki értelemben sincs. Valaki uralkodik benned, irányítja és érzéseid, a döntéseid, az értékrended. Legyen az Jézus Krisztus, akinek minden vágya, minden kívánsága az volt, hogy az Atya akaratát megcselekedje, és minden embert, bennünket is, váltságáhalála árán az Atya szeretetével megismertessen. Ő adjon több erőt, és több szeretetet a mi éhes szívünkbe! ÁMEN!